

ПРИНЦИПИ СУДОЧИНСТВА В СИСТЕМІ ПРИНЦИПІВ ПРАВА: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Мірошниченко А. С.

студентка юридичного факультету

*Науковий керівник: **Ільков В. В.***

доктор юридичних наук, професор,

професор кафедри загальноправових дисциплін

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

м. Дніпро, Україна

Сучасне реформування державно-правового розвитку України передбачає дослідження усіх елементів, що формують основу демократичної правової держави. Тому, в юридичній літературі останнім часом все більше уваги приділяється дослідженню судового процесу та його принципів. Безумовно, розгляд принципів судочинства в системі принципів права та їх реалізації є одним з актуальних завдань як в теорії, так і на практиці.

Актуальність дослідження обумовлена тим, що принципи в судовому процесі виступають надійним інструментом в налагодженні ефективного судочинства. Принципи судового процесу мають визначальне значення для всієї системи процесуальних форм та інститутів і відображають найістотніші риси і властивості судочинства. Тому тематична актуалізація пов'язана з потребою концептуального узагальнення та аналізу відповідних принципів в системі принципів права. Важливим аспектом будь-якої юридично значимої діяльності є її засади, які виконують роль вихідних основоположних ідей і положень цієї діяльності, забезпечуючи її результативність, виваженість, оптимальність та відповідність принципам права і нормам закону.

Проблема принципів останнім часом викликає велике зацікавлення у наукових колах і в юридичній літературі. Це зумовлено, зокрема, тим, що саме поняття «принцип» відноситься до числа фундаментальних, містить багатогранні і багатоякісні сторони і опосередкування, які важко охопити якою-небудь однією загальною дефініцією. Питання про поняття засад (принципів) в процесуальному праві є одним із найважливіших та найскладніших у науці процесуального права. При розгляді принципів судочинства хотілося б акцентувати увагу на тому, що проблема наукового пошуку змісту та сутності принципів має сьогодні актуальне теоретичне і практичне значення.

Перш за все, перед дослідженням принципів судочинства визначимося щодо етимології поняття «принцип». Отже, термін «принцип» походить від латинського слова «principium» (основа, начало), яке означає основні, найзагальніші, вихідні положення, засоби, правила, що

визначають природу і соціальну сутність явища, його спрямованість і найсуттєвіші властивості [1, с. 43]; основне вихідне положення якої-небудь наукової системи, теорії; особливість, покладена в основу створення або здійснення чогось; переконання, норма, правило, яким керується хто-небудь в житті, поведінці.

Принцип судової влади – вихідне положення, покладене в основу функціонування складової державної влади у конкретно-визначеній сфері її владного регулювання – з приводу встановлення справедливості, відповідно до конкретизованих, аутентичних цінностей та орієнтирів; корелюється із розумінням призначення (мети) цієї держави у суспільстві, її цілями, змістом функцій, які виконує держава у суспільстві (державних функцій); завданнями, поставленими суспільством перед державою та державною владою на кожному етапі розвитку; відповідає ознакам та функціям судової влади конкретно-визначеної держави [2, с. 130]. Здійснивши аналіз пропонованих концептів розуміння системи принципів судової влади у вітчизняній юридичній науці, структурно їх можна розділити два основні: моноструктурний та поліструктурний.

Прикладом використання моноструктурного розуміння є підхід, запропонований доктором юридичних наук Р. Ігоніним. Серед принципів судової влади науковець пропонує виокремлювати такі: поширення юрисдикції судів на всі правовідносини, що виникають у державі; звернення до суду безпосередньо на підставі норм Конституції; оскарження до суду рішень чи дій (бездіяльності) органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб; конституційного контролю; здійснення правосуддя виключно судами; здійснення судочинства виключно Конституційним Судом України та судами загальної юрисдикції; обов'язковість рішень судів; незалежність і недоторканість суддів; принцип територіальності та спеціалізації судів загальної юрисдикції [3, с. 25]. Вочевидь зазначений перелік є сукупністю теоретико-правових понять різного порядку – характеристик, ознак, функцій та принципів судової влади, що загалом є характерним для таких концепцій. Як показав аналіз моноструктурних підходів до розуміння системи принципів судової влади, їх обтяжено урівнянням різних складових системи принципів. Зазначене і призводить до підміни понять різного порядку.

Натомість, дещо інший стан речей відбувається під час застосування поліструктурного підходу до розуміння системи принципів судової влади. Під час її застосування у вітчизняній правовій науці, як правило, враховано розуміння категорій судової влади, судоустрою, здійснення судочинства.

Однією із найбільш відомих у правничій науці обґрунтованих систем такого порядку залишається запропонована професором І. Марочкіним,

який виокремив три підсистеми принципів судової влади: інституціональну (загальні принципи судової влади); функціональну (принципи відправлення судочинства); організаційну (принципи організації системи судових органів або судоустрійні принципи). Згідно із запропонованим підходом зазначені принципи судової влади пов'язані між собою і утворюють відносно самостійні галузеві підсистеми, кожна з яких відрізняється сферою поширення і призначенням.

Інституціональні принципи фіксують загальні відносини, що виникають при запровадженні інституту судової влади у суспільстві, визначенні її місця у системі поділу влади та загальних засад взаємовідносин з іншими державними та приватними інститутами. Серед них: принцип паритетності судової влади; принцип справедливості судової влади; принцип законності судової влади; принцип здійснення судової влади тільки судом.

Організаційні принципи, згідно з підходом професора, звернені до відносин, які виникають з приводу організації судової системи, структури її органів, статусу судді, тобто у зв'язку з організаційними відносинами. Організаційні принципи судової влади: єдність судової системи та статусу суддів; незалежності суддів; недоторканності суддів; незмінюваності суддів; професіоналізму суддів.

Для формування всебічного уявлення про систему принципів судової влади сучасної демократично-правової держави слід застосувати поліструктурний підхід, в основі якого розуміння судової влади як неоднорідного явища, що ґрунтується на захисті та регулюванні відповідного «природно-правового предмета» (встановлення справедливості (здійснення судочинства), превентивна, виховна функції тощо) різними методами, у тому числі і «позитивістськими» (нормативна складова діяльності судової влади – поточне законодавство держави). Такий підхід опосередковано сприятиме уявленню консолідованої «піраміди», вершиною якої є загальні принципи функціонування судової влади, другим рівнем – організаційні принципи судової влади, які стосуються функціонування сукупності судових органів, третім рівнем – принципи, які стосуються функціонування судів та їх процесуальної діяльності із відправлення судочинства [4, с. 4].

Таким чином, вивчення і вдосконалення усіх сторін принципів судочинства, створення на їх основі дієвої системи судового процесу є необхідним для формування надійного захисту прав людини та громадянина на практиці та сприятиме подальшому розвитку судового процесу, ефективній реалізації завдань, що стоять перед органами судового процесу.

Література:

1. Колодій А. М. Принципи права України: монографія. Київ: *Юрінком Інтер*, 1998. 208 с.

2. Булкат М. С. Принципи судової влади: характеристика поняття. *Альманах права*. 2017. Вип. 8. С. 128–130.
3. Ігонін Р. В. Принципи судової влади. *Вісник Академії адвокатури України*. 2011. С. 24-29.
4. Булкат М.С. Система принципів судової влади. *Право і суспільство*. 2017. № 5. С. 3-7.

ПОРУШЕННЯ ВИБОРЧОГО ЗАКОНОДАВСТВА ПІД ЧАС ВИБОРІВ ТА В ПЕРІОД АГІТАЦІЇ

Ніколенко Я. О.

студент юридичного факультету

Науковий керівник: Іваниця А. В.

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри загальноправових дисциплін
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ
м. Дніпро, Україна*

Основною формою виявлення демократичності влади та її легітимності є вибори. Адже суспільство наділяє представників правом вираження власних суспільних інтересів, які обираються шляхом прямого, таємного голосування. Нещодавно в нашій країні відбувалися президентські, парламентські вибори та вибори депутатів та представників до сільських, селищних, міських рад та ОМС. Вибори є дуже складним процесом та іноді проходить в декілька етапів, але щоб вибори можна було визнати справді легітимними вони повинні відбуватися в встановленому законом порядку та з додержанням норм виборчого законодавства. На жаль, ці норми зазвичай порушують не тільки під час виборів, а й період передвиборчої агітації і таке явище трапляється доволі часто, тому питання такого дослідження є актуальним.

Вибори у вузькому (правовому) розумінні розглядають як процес, спосіб, процедуру формування органів державної влади та органів місцевого самоврядування чи заповнення вакантних посад (обрання посадових осіб) шляхом голосування [1, с. 117]. Нещодавні вибори в Україні здійснювалися на основі нового Виборчого кодексу України який набув чинності 1 січня 2020 року.

Конституція України визначає що Вибори до органів державної влади та органів місцевого самоврядування є вільними і відбуваються на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування [2]. Тобто, Основний документ держави закріплює принципи виборів в Україні. На наш погляд більшість з